

Tendències

La transformació pedagògica

L'art recrea l'escola

Creadors i entitats artístiques col·laboren colze a colze amb els centres

CARINA FARRERAS
Barcelona

Com un corrent d'aire que ho renova tot, l'art s'ha colat per les finestres d'escoles i instituts de Catalunya, trastocant les maneres d'ensenyar, mostrant un nou camí metodològic als professors i deixant experiències d'una vitalitat difícil d'oblidar per als nens i adolescents que les han experimentat. Els nous projectes pedagògics han demostrat, a més, que milloren les competències globals dels alumnes necessàries per espavilar-se el dia de demà.

No es tracta d'augmentar les hores de formació acadèmica artística. Tampoc de promoure incursions curtes als museus que corren el risc de convertir-se en sortides més recreatives que formatives. Es tracta d'educar, en la seva concepció més àmplia, a través del projectes d'art que permeten a l'alumne construir coneixement.

Projectes de música, cinema, teatre, arts plàstiques vertebrats els currículums dels centres acadèmics, és a dir, la major part dels objectius dels aprenentatges dels alumnes, que abans s'adquirien només mitjançant assignatures clàssiques.

En aquest viatge, les escoles no van soles sinó en ferma aliança amb una institució de la ciutat o amb un artista creador. Són els programes de les escoles Magnet, Tàndem i els Creadors Residents. "Hem comprovat que l'art té un valor molt transformador i l'experiència dels centres és molt positiva des que van arrencar el 2006", afirma Lluís Vallvé, de l'Àrea d'Innovació del Consorci d'Educació de Barcelona, institució que impulsa aquests programes. Molts dels centres Magnet Tàndem o que han tingut a un artista resident durant un any en el centre es visibilitzen ara entre els més innovadors. Alguns eren

considerats centres d'alta complexitat i ara en les matriculacions tenen llistes d'espera. Treballar d'aquesta manera trastoca els professors. "Convencionalment -indica Vallvé- un professor té objectius determinats d'aprenentatge per als seus alumnes i planifica a fi que els adquireixin al llarg del curs. En el treball per projectes, que en aquests casos es cocreen amb la institució o amb l'artista, els docents es converteixen en acompanyants del procés d'aprenentatge, que és viu i no pot programar-se".

"El compromís de les entitats d'excel·lència, com el cas de Macba amb l'Institut Moisès Broggi, és espectacular," afirma Roser Argemí, coordinadora des de la Fundació Jaume Bofill dels projectes Magnet, que es focalitzen en escoles que requereixen una atenció específica i es converteixen en centres de referència del seu entorn. A més d'institucions artístiques, el programa Magnet disposa de centres científicotecnològics de prestigi.

Els projectes Tàndem també aconsegueixen bons èxits. L'escola Miquel Bleach ha guanyat el premi Ciutat de Barcelona 2015 pel seu procés de transformació pedagògica gràcies a l'aliança amb el Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC). És un programa que impulsa la definició de centres educatius innovadors i de qualitat implicant tota la comunitat escolar. També van ser premiats, en aquesta edició, l'associació cultural A Bau A Qu i el grup musical Za!, que, durant aquest curs, ha estat artista resident -el tercer programa que impulsa el consorci- de l'Institut Méndez i Pelayo. Dijous vinent presentaran *Litxis' Sound* a l'Espai Jove La Fontana, la prometedora creació dels alumnes i de l'iconoclasta duo barceloní.

A més del consorci i la Fundació Jaume Bofill donen suport a aquests programes l'Institut de Cultura (ICUB) i la Fundació Catalunya-La Pedrera.●

Una maleta deixada pel Macba amb objectes representats per artistes desencadena un procés creatiu a l'Institut Moisès Broggi

Cadires de Tàpies

C.F. Barcelona

L'institut Moisès Broggi ha viscut aquest curs un misteri. Es tracta d'un vell edifici proper al recinte modernista de Sant Pau de Barcelona al qual donen vida i color els alumnes de secundària, batxillerat i cicles formatius. Disposa de grans espais comuns i amples passadissos jalonats d'aules. En un d'aquests corredors va aparèixer un dia de l'octubre passat un

munt de cadires en fileres perfectes. Ningú no les va comptar però n'hi havia vint. L'activitat escolar no es va aturar ni un instant amb aquests objectes quotidians. Els alumnes entraven i sortien de les aules, i van marxar sense concedir gaire importància a aquesta nova presència. "És un treball dels de segon d'ESO", va dir algú. Però quan els ho van anar a preguntar, només van obtenir el silenci per resposta.

A la jornada següent, les cadires van adquirir una nova forma: s'agrupaven en grups de quatre. I

l'endemà, els seients van aparèixer de dos en dos, donant-se l'esquena. I així cada dia, un rere l'altre, adoptaven formes noves: en cercle, muntades unes sobre altres, en filera serpentejant, enfrontades... Per molt que fossin objectes quotidians, ja no passaven desapercebudes. Els alumnes s'hi aturaven cada matí i observaven la nova instal·lació. Comentaven les sensacions que els provocaven. "Per què aquesta cadira queda apartada de la resta?", s'hi fixava un. "Avui no hi ha ordre ni concert", va assenyalar un altre amb

ELS ALUMNES MOSTREN LES SEVES CREACIONS

MNAC

Els alumnes de l'**Institut Lluís Domènech i Montaner** presenten la seva obra amb BTOY el 20 de maig

A la Seca-Espai Brossa

El dimarts 24 a les 19 h la creació de **Josep Pedrals** i els estudiants de l'Institut Poeta Maragall

Convent de San Agustí

Divendres 27 a les 19h, el duo argentí japonès **Lolo i Sosaku** i els alumnes de l'Institut Milà i Fontanals presenten la seva obra

Centri d'Art Fabra i Coats

L'artista catalana **Luz Broto**, que ha estat un any en residència a l'Institut Doctor Puigvert. El 8 de juny presentaran els seus treballs

ANA JIMÉNEZ

desgrat. “A mi m’agrada aquesta barricada”, va expressar una noia. Ja no és que deixessin indiferents aquests objectes, és que provocaven. “Però quin desordre és aquest, a què juguen els xavals de segon ESO?”, preguntaven els professors que els primers dies suggerien que es tornessin les cadires al magatzem, fins que van rebre un e-mail amb la pertinent explicació.

Els autors de la instal·lació van decidir deixar anar una mica de pressió i deixar pistes esquitxades entre les cadires que havien començat a tunejar-se: “Seré de colors”, “Construint-se”, “Aviat seré jo”. Mutis, fins al mes de març, en què, coincidint amb la celebració de portes obertes, es va explicar el misteri: *Identitats*.

L’institut Moisès Broggi ha experimentat una transformació radical en els últims deu anys, passant de ser una escola que era qualificada de màxima complexitat –amb baralles entre els alumnes i amb forta

pèrdua de matriculació– a un centre modern i vital, competitiu, gràcies a l’elecció de l’art com a eix central de tots els projectes. Plàstica, dibuix, disseny, fotografia, cinema, ball, música, teatre... s’inverteixen en totes les matèries de manera que l’art és present en qualsevol aprenentatge de coneixement. El resultat és explosiu, i evi-

LA TEORIA

“La cadira, per a Tàpies, és un objecte que convida a la reflexió, a la contemplació”

ELS ALUMNES

“I què diuen les nostres cadires de nosaltres si totes són iguals, verdes i velles?”

dent: el vestíbul i els passadissos semblen galeries d’art amb les parets entapissades d’autoretrats, dibuixos naturalistes i volums de formes geomètriques. En coherència, compta amb el batxillerat d’arts plàstiques i disseny (que aquest any oferta 33 places i ja hi ha una llista de 300 alumnes en espera). La vitalitat dels alumnes que es passen per l’espai també es fa patent. I la dels professors que s’entreguen als seus projectes en línia amb l’ideari propi de l’institut. L’escola, auditada externament, manté un procés de millora contínua per no baixar de les bones qualificacions obtingudes. Cada any, renova i amplia les entitats col·laboradores necessàries per aconseguir la qualitat dels seus objectius artístics: A Bau A Qu (cinema), Fundació Joan Miró i Macba.

La instal·lació de les cadires prové d’un material pedagògic del Museu d’Art Contemporani. La maleta del Macba *Expressart* conté minia-

tures d’objectes quotidians que artistes plàstics desposseeixen del context rutinari per convertir-los en obres d’art. A partir de continguts com la xocolata, el mirall, un soldadet o una partitura es treballen obres de Dieter Roth, Perejau-me, Miralda o John Cage. El significat de l’obra, els materials i les descripcions. Els materials van servir per a les assignatures de castellà, treballant les descripcions; anglès, amb les frases fetes; música, per clicant composicions sonores amb llaunes o fustes; i, per descomptat,

A les barricades. Els adolescents no s’ho van pensar dues vegades quan van saber que una fotografia de

‘La Vanguardia’ immortalitzaria la instal·lació amb les seves cadires. I tots van posar fil a l’agulla

plàstica, en la qual es va dibuixar l’objecte, simplificant, buscant l’essència, treballant la simetria i el color per crear ritmes plàstics. La maleta incita a l’expressió, la reflexió, la creació d’idees i de somnis... sense que res sigui jutjat com bo o dolent sinó respectat com una cosa pròpia i valuosa. És en aquest context que el mestre es torna un acompanyant del procés d’un aprenentatge viu.

El grup va escollir finalment per treballar la cadira, un objecte tan lligat a l’artista català Antoni Tàpies. Al mateix Macba s’exhibeix *Rinzen* (1992-1993) i un núvol d’alumini corona la Fundació Tàpies amb *Núvol i cadira* (1990).

Una cadira és una cadira, però què suggereix? Què evoca? Quins sentiments provoca? Una cadira és un objecte, una foto, una definició? “La cadira per a Tàpies és un objec-

INSTAL·LACIONS

La disposició de les cadires era cada dia diferent i això provocava curiositat

PISTES

Van aparèixer missatges com: “Seré de colors”, “Aviat seré jo” o “Construint-se”

te que convida a la reflexió, la contemplació, un objecte quotidià que en la seva obra apareix en diverses ocasions”, va explicar Fanny Figueras, la professora d’arts plàstiques als seus alumnes del Broggi. Per a Tàpies, la cadira també és joc, símbol de descans, amstat, comunicació, família, reflexió, tortura i poder. “Fora de context una cadira no significa res –continua–, però si pensem qui la va fer, qui la va utilitzar, en quines cases haurà habitat, tot canvia. Un objecte comú pot parlar molt de nosaltres mateixos”, va considerar la professora.

“I què diuen les nostres cadires de nosaltres si totes són iguals, verdes i velles?”, van respondre els alumnes. “Nosaltres no som iguals”. La mestra va prendre el repte sense ser conscient d’on aniria a parar aquesta bogeria: “Què voldrieu expressar amb elles?”. I així va començar cada alumne a apropiarse de la seva cadira amb paper i goma d’enganxar, sentint-se, uns més que d’altres, artistes. Van prendre seients prestats del magatzem, verds i vells, com tots els altres, per utilitzar en la classe mentre durés el procés plàstic. Llavors es va plantejar la qüestió d’on guardar les cadires *artístiques* mentre no les pintessin. “Empoderats per la curiositat de la resta d’alumnes i professors davant el seu secret van decidir expressar-se com a col·lectiu”, afirma Figueras, “creant cada dia una instal·lació diferent, de manera espontània o requerint la negociació. Disciplina, ordre, amstat, ràbia... Una barrera improvisada, com una muntanya d’objectes a punt d’incinerar-se, és el que van muntar davant la fotografia Ana Jiménez que va retratar el procés de la instal·lació.●